

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет маркетингу

Кафедра регіоналістики і туризму

Рівень вищої освіти

Галузь знань

Спеціальність

Освітньо-професійна програма

перший (бакалаврський)

24 Сфера обслуговування

242 «Туризм»

«Туризм»

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему

**«Організація екологічно сталого туризму територіальної громади Ясіня:
домінанти та перспективи »**

Здобувач *Шашенко Ірина Тарасівна*

Науковий керівник: д. е. н, доцент

Обиход Ганна Олександрівна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: доктор економічних наук, професор, академік НАН України,

Данилишин Богдан Михайлович

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНО СТІЙКОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ ЯСІНЯ	6
1.1. Поняття екологічно стійкого туризму для території.	6
1.2. Основні домінанти та характеристики екологічно стійкого туризму	10
1.3. Взаємозв'язок між туризмом та екологічною стійкістю території: зарубіжний досвід	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ ЯСІНЯ	19
2.1. Проблематика та перспективи розвитку туризму громади Ясіня.....	19
2.2. Екологічні аспекти реалізації туристичної діяльності в громаді.....	23
2.3. Діючі програми та проекти з розвитку екологічно стійкого туризму громади Ясіня	30
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНО СТІЙКОГО ТУРИЗМУ ГРОМАДИ ...	35
3.1. Адаптація зарубіжного досвіду організації туризму для громади.....	35
3.2. Удосконалення механізмів екологічно стійкого туризму на території громади.....	39
3.3. Проектування та впровадження проекту екологічно стійкого туризму громади Ясіня	42
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Враховуючи нинішні події в Україні, попит на туризм особливо зріс у західних регіонах, а Закарпаття стало мало не єдиним місцем для відпочинку. Для економіки країни це дуже привабливо та вигідно, але зростання туристичного потоку привертає увагу до проблем екологічного сталого туризму, оскільки недбале використання ресурсів та інфраструктури може негативно впливати на природні та культурні цінності регіону. У зв'язку з цим виникає необхідність винаходити нові ідеї на масштабування екотуризму.

Туризм може бути потужним інструментом для успішного економічного розвитку на місцевому та національному рівнях. Оскільки глобальне потепління та інші природні явища впливають на якість життя в усьому світі, виникає питання як зробити туризм більш екологічним, залишаючись при цьому цікавим і привабливим для споживачів. Відповідь може полягати в екологічно сталому туризмі (екотуризмі), який передусім зосереджується на досвіді природних територій і сприянні екологічному та культурному розумінню, оцінці та збереженню природи.

Одним із таких регіонів, що має значний потенціал для екологічно сталого розвитку туристичної діяльності, є територіальна громада міста Ясіня. Знаходячись у Карпатських горах та багатьох місцях культурної спадщини, Ясіня має унікальні передумови для приваблення туристів і розвитку туристичної промисловості на принципах екологічної стійкості.

Мета дослідження. Довести, що екологічний сталий туризм є перспективним напрямком, який варто запровадити на ТГ Ясіня.

Завдання дослідження. В процесі дослідження вирішувалися наступні завдання:

1. Розкрити сутність поняття екологічно стійкого туризму для території громади Ясіня.
2. З'ясувати основні характеристики екологічно стійкого туризму ТГ Ясіня.

3. Виявити взаємозв'язок у закордонному досвіді між туризмом та екологічною стійкістю території.
4. Проаналізувати можливості розвитку туризму громади Ясіня.
5. Оцінити ступінь ефективності екологічних сторін реалізації туризму для ТГ Ясіня.
6. Розкрити існуючі програми з розвитку екологічно стійкого туризму громади Ясіня.
7. Дослідити закордонний досвід організації екологічного стійкого туризму для громади
8. Розробити практичні рекомендації та стратегії для покращення екологічно сталого туризму в територіальній громаді Ясіня
9. Запропонувати впровадження проекту екологічно стійкого туризму громади Ясіня

Об'єктом дослідження є особливості організації екологічно сталого туризму громади Ясіня.

Предметом дослідження є перспективи та механізми розвитку екологічно сталого туризму у ТГ Ясіня. Це включає в себе аналіз туристичної інфраструктури, екологічних аспектів туристичної діяльності, розробку стратегій збереження природних ресурсів та вміння взаємодіяти з ними не нашкодивши.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань в роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, зокрема: системно-структурного аналізу – для встановлення сутності і структури сфери туризму, системи її економічних та соціальних результатів; аналізу та синтезу – для виявлення проблем та перспективних напрямів розвитку туристичного кластеру; кількісного та якісного аналізу – для визначення основних тенденцій розвитку дестинації та оцінки змін; порівняння – для встановлення взаємозв'язків між провідним світовим досвідом та українськими реаліями розвитку туристичної діяльності; узагальнення – для формулювання висновків до розділів та загального висновку до роботи.

Практична значущість отриманих результатів. Можливість впровадження екологічного стійкого туризму на територію громади Ясіня.

Інформаційна база. Закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, що здійснює державне регулювання у сфері рекреації і туризму, звіти національних та міжнародних організацій, аналітичні матеріали та інформація, розміщена в мережі Інтернет, наукові праці вітчизняних і закордонних вчених, матеріали періодичних видань тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, джерел та додатків. У першому розділі описується теоретична частина організації екологічно сталого туризму для громади Ясіня, у другому розділі аналізується сучасний стан туризму у громаді й зарубіжний досвід, у третьому розділі представлений зарубіжний досвід для адаптації у громаді та розроблено проект для організації екологічно сталого туризму.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНО СТІЙКОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ ЯСІНЯ

1.1. Поняття екологічно стійкого туризму для території.

Екологічно стійкий туризм для території - це підхід до туризму, який спрямований на збереження природних та культурних ресурсів певної території, забезпечення благополуччя місцевих громад та збалансованого розвитку туристичної діяльності з мінімальним негативним впливом на довкілля. Основні принципи екологічно стійкого туризму (рис.1.1).

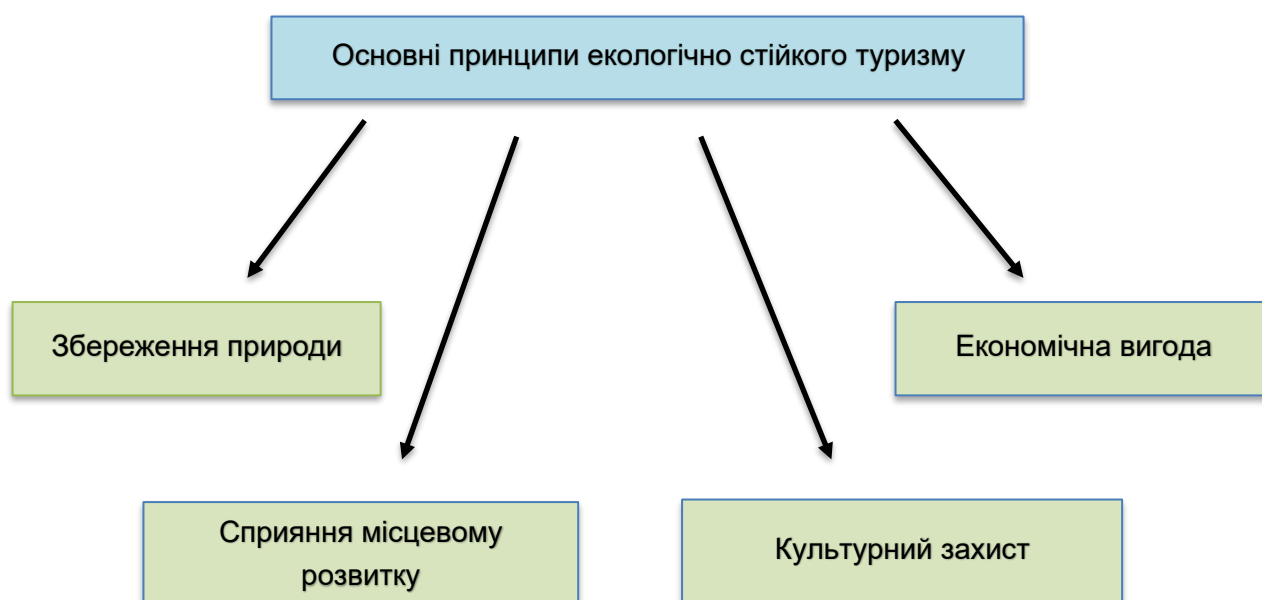

Рис. 1.1 Основні принципи екологічно стійкого туризму [1].

1. Збереження природи: Заохочення до дотримання правил екологічної безпеки, захист природних ландшафтів, різноманітності видів та збереження екосистем.

2. Сприяння місцевому розвитку: Залучення місцевого населення до процесів прийняття рішень щодо розвитку туризму, створення можливостей для місцевих жителів у сфері туризму та збільшення їхньої підприємницької активності.

3. Культурний захист: Збереження та просування культурної спадщини території, повага до місцевих традицій, звичаїв та способу життя місцевого населення.

4. Економічна вигода: Розвиток туризму як джерела доходу для місцевих громад, забезпечення рівного доступу до можливостей заробітку та розподіл користі від туризму серед всіх зацікавлених сторін [1].

Врахування цих принципів допомагає створити туристичну індустрію, яка не лише принесе прибуток, але й сприятиме збереженню навколишнього середовища та підвищенню якості життя місцевих жителів [1].

Ясінянська територіальна громада утворилася 24 листопада 2020 року в рамках адміністративно-територіальної реформи. Перші вибори до територіальної громади відбулися 25 жовтня 2020 року, до складу громади увійшли 4 населені пункти з адміністративним центром в селищі міського типу Ясіня [2].

Ясінянська територіальна громада є однією з найунікальніших громад в Україні. Адже, саме в цій громаді знаходяться перлини Українських Карпат – це вершини, неймовірні краєвиди, гірські озера, природні мінеральні джерела, унікальні та ботанічні пам'ятки природи [7].

Екологічно сталий туризм - це сучасна стратегія розвитку туристичної галузі, спрямована на захист природного середовища та сприяння сталому розвитку. Ця концепція особливо важлива для Ясіня, розташованого в Карпатських горах України, завдяки своїм багатим природним ресурсам та культурній спадщині, що приваблює туристів з усього світу.

Екотуризм особливо привабливий у Ясіня тому що територія має великий потенціал для розвитку інфраструктуру, для здійснення різноманітних видів природоохоронної діяльності. На території є природні заповідники, парки, річки і

озера що забезпечують різноманітний водний туризм, гори що забезпечують гірськолижний туризм, гірські походи, альпінізм та багато іншого. Дослідження та збереження природних багатств територіальної громади Ясіня є важливим завданням, яке сприяє розвитку екологічно сталого туризму. У зв'язку з цим, відповідальне ставлення до навколишнього середовища та охорона природи, збереження ресурсів є головним пріоритетом для екотуризму [1].

Ясіня має різноманітні можливості для поширення екологічного туризму, які привертають увагу з різних країн світу. Можна знайти багато різних маршрутів для походів та екскурсій, які окрім того що дають насолодитися краєвидами також розповідають про багату красу та спадщину Закарпаття.

Територія багата на природні ресурси, такі як чудотворні ліси, мальовничі долини, річки, гори, казкові високогірні озера та водоспади, степові простори, а ресурси в туристичній сфері задіяні лише на 30-35 відсотків [3]. Це дає великі можливості для розвитку екологічно сталого туризму та створення індустрії на зразок європейської. Окрім природних краєвидів також можна відвідати хати які збереглися ще з давніх часів, замки, дерев'яні храми і старовинні монастирі, цікаві музеї, витвори архітектурного мистецтва, завдяки чому відпочинок стає ще більш насиченим і цікавим. Заповідники, таємничі печери, гірськолижні центри, цілющі мінеральні джерела, оздоровниці й, зрештою, фестивалі та веселі свята приваблюють до себе туристів [4].

Екологічно стійкий туризм для території – це такий вид туризму, який забезпечує збереження природних і культурних ресурсів, мінімізує негативний вплив на навколишнє середовище та підтримує економіку місцевих громад. Він спрямований на те, щоб туристи могли насолоджуватися природою та культурою регіону, не шкодячи їм, і водночас навчатися та підвищувати свою екологічну свідомість. Часто в Ясіня проводять ярмарки та фестивалі де місцеві жителі можуть продати свої товари та послуги туристам. Цей вид туризму передбачає відвідування екологічних та природних чистих місць з метою пізнання та збереження навколишнього середовища. Ясіня мають багато природних пам'яток, заповідних

територій, різноманітні гори, водоспади, що створюють все для розвитку сталого екологічного туризму [1].

До основних видів екологічно сталого туризму ТГ Ясіня можна віднести:

1. Культурно-екологічний туризм - це вид туризму мета якого збереження та вивчення культурної спадщини та традицій місцевих громад у контексті збереження природного середовища, пізнання архітектурних, історичних та культурних пам'яток. Сюди відносяться: Струківська церква (ЮНЕСКО 2013р.), Історико-краєзнавчий музей, старовинний єврейський цвинтар, Церква Преображення Господнього, Церква святого Павла та Петра.

2. Екстремальний туризм - це вид туризму який пов'язаний з ризиком. Сюди входить політ на парашані, альпінізм, похід до печер.

3. Активний туризм - це вид туризму який включає в себе всі види активного способу пересування на природі. Сюди відносять піші прогулянки, вело прогулянки, походи з палатками, плавання, сплав на каяках.

4. Сільський зелений туризм - це вид туризму який спрямований на відпочинок у сільських або сільськогосподарських областях. Сюди відносять відпочинок у садибах чи просто відпочинок в гостях у селян. Ця форма туризму сприяє розвитку місцевої економіки шляхом стимулювання попиту на місцеві продукти, послуги та розваги.

Отже важливо створити систему екотуризму, що відповідає принципам сталого розвитку, сприяє взаємодії з місцевим населенням та розвитку місцевої економіки. Створити систему екотуризму, що відповідає принципам сталого розвитку, сприяє взаємодії з місцевим населенням та розвитку місцевої економіки. Екологічно стійкий туризм для території Ясіня - це не просто туризм, але й стратегічний напрямок розвитку, спрямований на збереження природних та культурних цінностей регіону, підтримку місцевих громад та створення умов для збалансованого розвитку туристичного сектору. Шляхом впровадження екологічно стійких практик та заходів, територія Ясіня може стати прикладом успішного

поєднання туризму з збереженням навколишнього середовища та підтримкою місцевих громад [13].

1.2. Основні домінанти та характеристики екологічно стійкого туризму

Ясінянська громада – серце українських Карпат та центр Гуцульського краю, успішна, спроможна та самодостатня громада із сприятливим інвестиційним кліматом та розвиненим туристичним потенціалом. Унікальний мальовничий куточок талановитих людей з високою якістю життя [4].

Одним із основних домінантів є сприятливе фізико-географічне положення. Розташована громада біля підніжжя гірських масивів Чорногори і Свидовця, над річкою Чорна Тиса, в межах Ясінської улоговини. Віддалена на 30 км від районного центру, 274 км — від Ужгорода [8].

Також переважає прикордонне положення з країнами ЄС, що може за сприятливих умов співпраці забезпечити розвиток туристичної сфери завдяки залученню іноземних інвесторів та позитивного досвіду реалізації туристичної діяльності в екологічно сталому туризмі [20].

Клімат Ясінянської територіальної громади відрізняється помірно-континентальним характером з вираженою сезонністю. У низині спостерігається помірний клімат з теплим літом і м'якою зимою, тоді як у верхів'ях він різко континентальний з холодною та тривалою зимою, а літо прохолодне й дощове. Середня температура у січні становить $-4,8^{\circ}\text{C}$, у липні $+18^{\circ}\text{C}$, а середньорічна температура повітря складає $+7,4^{\circ}\text{C}$. Вітри переважно з західного та південно-західного напрямку. Середньорічна кількість опадів у горах досягає 1400 мм. Товщина снігового покриву коливається від 30 см до трьох метрів і більше. У горах можуть виникати снігові лавини, хоча вічного снігу немає, але в деяких місцях сніг може залишатися й у червні. Під час інтенсивного танення снігу та дощів можливі загрозливі та руйнівні паводки. В цілому клімат Ясінянської громади вологий

континентальний із теплим літом [4,7]. І дуже віддалена від міст, портів, промислових районів і це є сприятливим чинником для формування екологічно сталого туризму на данній території. Також тут дуже сприятливі природні умови для сільськогосподарського (аграрного) туризму.

Завдяки своєму вигідному географічному розташуванню Ясінянська громада має потужний туристичний потенціал завдяки особливостям історичного благоустрою, національному та культурному розмаїттю, рослинним об'єктам, пропозиції брендovаних туристичних продуктів, а також абсолютно унікальному поєднанню урбанізованих та промислово розвинутих регіонів із заповідними територіями в межах громади [2,5,7].

Неймовірні краєвиди, гірські хребти, місцевий колорит, особлива незаймана природа географічного регіону та історичні пам'ятки приваблюють безліч туристів, які шукають цілковитого спокою та умиротворення. Завдяки цьому територія має переваги для розвитку екологічного туризму. На території громади знаходяться найвищі в Україні гірські вершини: Говерла (2061 м), Петрос (2020 м), Піп Іван Чорногірський (2022 м), Ребра (2007 м), Близниця (1880 м) [7].

На території громади розміщена велика кількість туристичних об'єктів, які круглий рік приймають тисячі туристів з усіх куточків України, а також із закордону, зокрема: садиби, колиби, гостьові будинки, котеджі, лоджі, приватні садиби та ін. На території багато поверхневих вод таких як річка Тиса, Апшинець, Лазещина, Станіслав, Свидовець, Гропинець. Пам'ятками природи є джерела, струмки та озера. Ці водойми виконують функцію водоприймача, в які скидаються злизові стоки з прилеглих до них територій. На південно-західній окраїні селища розташований струмок Свидовець, який впадає у річку Чорна Тиса, річка Лопушанка впадає у річку Лазещина, а у селі Ясіня річки Чорна тиса та Лазещина зливаються в одне річище [7].

Також на території багато поверхневих вод таких як річка Тиса, Станіслав, Свидовець, Гропинець. Пам'ятками природи є джерела, струмки та озера. Ці водойми виконують функцію водоприймача, в які скидаються злизові стоки з

прилеглих до них територій. На південно-західній окраїні селища розташований струмок Свидовець, який впадає у річку Чорна Тиса, річка Лопушанка впадає у річку Лазещина, а у селі Ясіня річки Чорна тиса та Лазещина зливаються в одне річище [7].

Витоки Чорної Тиси починаються під перевалом Околи, що розташований у невеликому поперечному хребті, який, наче велетенський міст, перекинутий між Головним Вододільним хребтом Карпат та хребтом Свидовець з їхніми вершинами Братківська (1792 м) та Унгаряська (1711 м). Цей перевал веде з долини Чорної Тиси в долину річки Турбат - великої лівої притоки Брустуранки, одного з витоків Тересви. Довжина Чорної Тиси - 49 км. Після злиття з Білою Тисою в місті Рахові до Дунаю їй залишається пройти ще 966 км. Є чотири головні притоки, три з яких знаходяться на вершині це - Ашпинець, Станіслав і Довжана, а четверта найдовша Лазещина впадає в селі Ясіня і довжина її сягає 21 кілометр [21]. Ще є багато природних джерел мінеральних вод, які можна використовувати як для питної води так і для лікувальних ванн.

Громада розташована біля підніжжя гірських вершин Говерла, Петрос, Жандарми, Близниці. Територія Ясінянської громади приваблива гірським ландшафтом і багатою історією, що приховує низку загадкових таємниць. Головним принципом розвитку стійкого туризму у громаді є забезпеченість збалансованості між екологічною, економічною та соціальною складовими [1].

Це місце, яке магнетично притягує туристів і залишає в їх серцях незабутні враження і приємні спогади на все життя. Тут знаходиться перлина Карпат - гірськолижний курорт Драгобрат. Він є найвищий гірськолижний курорт України, який знаходиться на висоті 1400 метрів. Він розміщений на стику хвойних лісів і альпійських полонин біля гори Стіг яка має висоту 1707 метрів, та в районі гірського масиву Близниця висота якої 1883 метри. Завдяки значній висоті і унікальному клімату забезпечується присутність природного сніжного покриву що зберігається до червня місяця [20].

2 велику площу займають ліси, які багаті на гриби, ягоди (малина, ожина, суниця). Розташовані місця, відомі як полонини, де влітку пасуться тварини, такі як велика рогата худоба, отари овець та коней. Ці землі розташовані на периферії села та на високих гірських вершинах. Полонини - це відкриті гірські лани, в основному бездеревні, які вкриті зеленою травою та різноманітними гірськими квітами. Серед них найбільшими є: Довга, Ріпта, Медвежий, Левковець, Татул, Менчіл та інші [21].

Село Кваси відоме своїми цілющими джерелами квасної(кислої) води, яких нараховується приблизно 75 джерел. Лікує від ревматизму, радикуліту, остеохондрозу та інших хвороб. Це єдині в Україні резерви лікувальних вуглекислих мишякових джерел. Тут також присутні пишні ліси що мають густу рослинність, де можна позбирати малину, чорницю, суницю, ожину, брусницю, різноманітні гриби та лікувальні трави. На полонині Менчіл ростуть майже всі лікувальні рослини що занесені до Червоної книги України. Тому тут був створений біологічний стаціонар [6]. Де можна пройти польову практик, тобто збирати гриби та ягоди. У громаді не працює жодне підприємство, яке б забруднювало навколишнє середовище.

Другим основним домінантом є культурно-соціальна складова.

В Ясінянській громаді виготовляють гуцульську овечу бриндзю — це перший український продукт, що має географічне зазначення походження товару. Бриндзя, вурда та багато інших сирних продуктів, які виготовляються за стародавніми рецептами, розкривають свої найвишуканіші смаки та широко використовуються в різних кулінарних рецептах. Також в селі є цікаві культурно-історичні пам'ятки, наприклад, невеличка мурована капличка, дерев'яна церква гуцульського стилю “Струківська”, пам'ятка Божої матері, яка знаходиться на вершині гори.

Окрім цього на території розташовані пункти прийому вторинної сировини такої як макулатура, петпляшки, поліетилен, чорний метал, скло, батарейки. І у

школах з раннього віку дітей привчають до правильного сортування сміття, що дуже важливо для збереження чистого довкілля. Проводять фестивалі, майстер-класи з народних ремесел, фольклорні виступи та концерти, святкові заходи особливо на Різдво [7].

1.3. Взаємозв'язок між туризмом та екологічною стійкістю територій: зарубіжний досвід

Зарубіжний досвід у розвитку екологічно стійкого туризму показує, що успішна інтеграція природоохоронних заходів, підтримка місцевих громад та впровадження освітніх програм для туристів може сприяти довгостроковому збереженню природних та культурних ресурсів [32].

Збірка кращих практик у сфері сталого туризму в Альпах.

Робоча група зі сталого туризму у 2017-2018 роках зосередилася на зборі та обміні інформацією та найкращими практиками щодо просування зеленого менеджменту дестинацій. Це забезпечується, зокрема, через ініціативи, спрямовані на скорочення та управління викидами CO₂ (такі як енергоефективність у туристичних будівлях, стійка мобільність, схеми сертифікації) та визначення інноваційних стратегій для альпійського туризму. Крім того, робоча група дослідила можливість передачі та обміну досвідом, зібраним у вибраних тематичних дослідженнях, через мережу дестинацій, які бажають зробити свою туристичну пропозицію більш сталою та дружньою до клімату. Безумовно, очікується, що місцеві зацікавлені сторони будуть співпрацювати і фактично здійснювати активний обмін досвідом і передовими практиками, що застосовуються у відповідних дестинаціях. Серед отриманих передових практик, відповідно до критерію географічної репрезентативності та відповідно до матеріалів, наданих членами робочої групи, виокремлено дії, реалізовані на місцевому рівні, переважно пов'язані зі скороченням викидів CO₂ в альпійських туристичних дестинаціях. Для кожної дії - фактичні або потенційні екологічні,

соціальні та економічні впливи на альпійські території, на які впливає туризм. До тих практик, які так чи інакше впливають на зменшення шкідливих викидів, як у західних, так і в східних альпійських регіонах.

Збірка кращих практик зі сталого гірського туризму Франція.

Проект “Змінимо підхід”. Зміна підходу до екологічного туризму реалізується громадською організацією "Гірська пустеля Франції". Проект охоплює сталу мобільність, громадський транспорт та управління природною і культурною спадщиною з метою популяризації екологічного туризму без використання автомобілів. Кампанія охоплює всі французькі гірські території. Ціллю проекту є стимулювання громадян до зміни поведінки, інформування та поширення екологічного підходу. Проект сприяє використанню громадського транспорту, зменшуючи використання приватних транспортних засобів, що знижує енергоспоживання та забруднення, сприяє енергозбереженню за допомогою фотоелектричних панелей та міні-ветрогенераторів. Збільшення використання м'якої мобільності, підтримка гірського сільського господарства через просування місцевих продуктів, веб-портал “Гірська дика природа Франції” для просування місцевих ініціатив та продуктів. Проект підтримує постійний діалог з місцевими жителями та органами влади, сприяє впровадженню нових автобусних зупинок та змін у розкладі руху для покращення доступу до гірських районів. Акція підвищує обізнаність щодо використання громадського транспорту та збереження гір як місць для життя, заохочуючи "соціальне возз'єднання" з горами. Також сприяє кращому розумінню та усвідомленню екологічних проблем через навчання громадян для сталого розвитку [8].

Збірка кращих практик зі сталого гірського туризму Німеччини.

У сфері енергоефективності в німецьких Альпах реалізовано проект за підтримки енергетичної компанії “EZA!”[9], який передбачає створення мережі між менеджерами готелів. Мета проекту – сприяти обміну досвідом та найкращими практиками у галузі управління енергією та скорочення викидів у сфері туризму. Мережа була запущена в жовтні 2011 року і охоплює райони Альгау та

Кляйнвальсфєрталь, загалом 12 компаній, переважно готелів, які беруть участь у ній. Головна ціль проекту енергетичний баланс та економія енергії. Використовуючи технології вимірювання викидів CO₂ для складання енергетичного балансу кожного об'єкта. Впровадження заходів з енергозбереження дозволило знизити споживання електроенергії на 6-10% і скоротити викиди парникових газів. Проект сприяв зменшенню викидів CO₂ та інших забруднюючих речовин, підвищивши енергоефективність готелів зниження витрат на енергоспоживання, стимулювання попиту на програми фінансової підтримки "зелених" компаній, підвищення обізнаності гостей та місцевих жителів про екологічні проблеми та можливості зменшення впливу на навколишнє середовище. Учасники мережі стали "першопрохідцями" у впровадженні заходів із захисту довкілля та клімату в туристичному секторі [9].

Збірка кращих практик зі сталого гірського туризму Італії.

Поза сферою енергоефективності, проект, розроблений Фондом ЮНЕСКО DOLOMITI під назвою "Доступні Доломіти" (Dolomiti Accessibili), зосереджується на Східних італійських Альпах і вирішує питання доступного та соціально інклюзивного туризму та гостинності. Він спрямований на людей з обмеженими можливостями пересування (інвалідів та людей похилого віку, дітей раннього віку). Включає 23 маршрути, доступні для всіх у 9 системах Доломітових Альп, визнаних ЮНЕСКО. Для кожного з них чітко вказано рівень складності, детальна карта маршруту, GPS-позиція, екологічні та геоморфологічні особливості місцевості. На першому етапі проекту були передбачені наступні кроки: картографування та облаштування доступних стежок, організація освітнього заходу із залученням ЗМІ, створення навчальних курсів для лижних інструкторів та альпійських гідів.

Основна мета проекту - зробити спадщину Доломітових Альп доступною як досвід для широкої групи людей, залежно від потреб і можливостей користувача/відвідувача. Територіальні адміністрації та асоціації спорту, доступності та інвалідності в регіоні Доломітових Альп, координовані Фондом, створили інструмент для полегшення пошуку інформації про доступні маршрути на об'єкті ЮНЕСКО "Доломіти". Проекти забезпечують спільний, уніфікований,

детальний опис універсальних цінностей об'єкту - що реалізує Стратегію управління об'єктом, яка передбачає просування проектів, спрямованих на забезпечення практичного використання спадщини людьми з обмеженими можливостями. Соціально-економічний вплив практики пов'язаний з метою зробити об'єкт ЮНЕСКО Доломіти більш доступним завдяки підвищенню туристичної мобільності людей з обмеженими можливостями та обізнаності туристичних об'єктів і готелів щодо прийому цієї категорії туристів [10].

Збірка кращих практик зі сталого гірського туризму Словенії.

Популяризація регіональних страв. У регіоні Велика Планіна було перезапущено виробництво традиційного сиру "грушоподібної" форми завдяки ініціативі Управління туризму і спорту муніципалітету Камнік. Це включало пошук виробників, створення фірмового стилю, спеціальну упаковку і сертифікацію продукту. Сир тепер доступний в магазинах і ресторанах по всій Словенії, що сприяє підвищенню цінності місцевої ідентичності та знижує виробничі й транспортні витрати.

Енергоефективний SPA. Комплекс Snovič у Камніку отримав європейську нагороду Eco-Label за використання екологічно чистих матеріалів і відновлюваних джерел енергії (деревна біомаса, сонячні колектори, насоси). Об'єкт має сертифікат ISO 14001 і скорочує викиди CO₂ на 155 тонн на рік. SPA використовує розумні технології для енергозбереження та активно інформує гостей про важливість охорони довкілля. Ініціативи з підвищення обізнаності також проводяться в початкових школах. Екологічно чиста мобільність. Муніципалітети впроваджують рішення для безавтомобільного відпочинку: маршрутні автобуси, безкоштовний громадський транспорт, оренда електромобілів, велосипедів, снігоступів. Це зменшує забруднення повітря і шум, покращує якість життя та приваблює більше гостей [11].

Гарним прикладом екологічно сталого туризму є Діамантові курорти. Маючи 25 курортів і понад 2 250 одиниць розміщення в Європі, Diamond Resorts

розпочала свій шлях до сталого розвитку п'ять років тому, отримавши сертифікат ISO 14001, який чітко ознаменував початок екологічної ефективності.

Серед багатьох ініціатив, реалізованих на всіх курортах, ініціативи з енергозбереження включають світлодіодне освітлення в квартирах і зонах загального користування, датчики руху світла в зонах загального користування та офісах, подвійні склопакети, УФ-фільтри для вікон, що знижують температуру в приміщеннях і зменшують споживання кондиціонерів, енергоефективні електроприлади, накриття для басейнів для зменшення тепловтрат, низькоенергетичні насоси для підігріву води в басейнах на пляжних курортах.

Стандарти водозбереження включають подвійний змив у туалетах, водозберігаючі душові насадки, датчики руху або таймери для кранів, аератори для кранів і душових кабін, заміну ванн на душові кабінки у всіх відремонтованих квартирах, крапельне зрошення для садів, вибір постільної білизни та рушників, заміну пральних/сушильних машин на машини категорії A+, автохтонні рослини для уникнення надмірного використання води [12].

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ ЯСІНЯ

2.1. Проблематика та перспективи розвитку туризму громади Ясіня

Проблеми та перспективи розвитку туризму в Ясінянській громаді відображають великий потенціал регіону, а також його складні виклики. Розташована в самому серці Карпатських гір, Ясіня має великий туристичний потенціал не лише завдяки своїй природній красі, а й завдяки культурним та історичним скарбам. Багато туристів зацікавлені у спілкуванні з місцевими жителями, знайомстві з елементами місцевого способу життя, ремеслами, їжею та напоями, а також у відвідуванні культурних та історичних пам'яток. Пряма взаємодія з місцевими громадами може відбуватися через спілкування з окремими особами або сім'ями, відвідування місцевих підприємств, ринків і виставок, користування місцевими зонами відпочинку або спільною інфраструктурою, такою як транспорт, зв'язок, розваги та громадське харчування. На громади також може опосередковано впливати екологічна шкода, яка може погіршити або обмежити їхній доступ до природних ресурсів, таких як їжа та земля, від яких вони залежать. Основні проблеми розвитку екологічного туризму громади Ясіня розглянемо на (рис. 2.1)

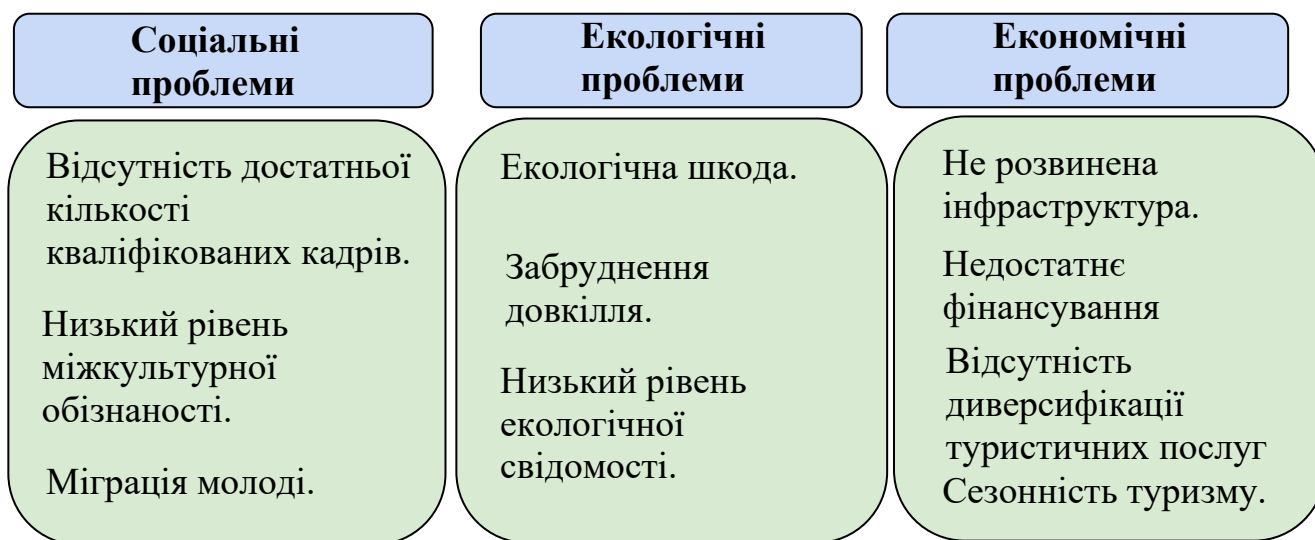

Рис. 2.1 – Схема відображення проблематики розвитку екологічного туризму у Ясінянській громаді [7].

Рівень міжкультурної обізнаності, взаєморозуміння та поваги між відвідувачами та місцевим населенням впливатиме на якість досвіду відвідувачів, а також на рівень толерантності та підтримки туризму з боку громади. Якщо відвідувачі використовують неналежну мову, поведуться з культурними артефактами або фотографують людей, приватні або священні місця, це може створити негативне сприйняття відвідувачів у місцевих громадах і призвести до конфліктів, злочинів або несприятливої атмосфери. Взаємодія між відвідувачами і місцевим населенням може також вплинути на здатність місцевої громади зберігати свою унікальну культуру і спосіб життя в умовах впливу альтернативні риси, звичаї та вподобання туристів [7]. Це також може призвести до комерціалізації або модифікації аспектів культури в спробі зробити дестинацію та послуги більш привабливими для відвідувачів. Однак саме різноманітність, унікальність та автентичність культури може бути основною привабливістю для все більшої кількості вибагливих клієнтів. Таке культурне розмаїття та автентичність також сприяє конкурентоспроможності дестинації, вирізняючи її з-поміж інших дестинацій. Те, якою мірою економічні вигоди від туризму спрямовуються в місцеву економіку, безпосередньо впливає на те, якою мірою місцеві громади отримують вигоду від туристичної діяльності, а також на їхню здатність підтримувати життєздатний місцевий бізнес і сприяти збереженню унікальної природи певної гірської дестинації.

Доходи від туризму можуть легко "витікати" з місцевої економіки, оскільки вигоди від витрат на імпортовані товари, послуги та робочу силу з-за меж місцевої дестинації часто залишають місцеву економіку. Використання або рекомендація немісцевих закладів розміщення, транспорту та харчування часто робить те ж саме. Чим менше доходів залишається в місцевій економіці, тим менше коштів можна спрямувати на навчання місцевих працівників, розвиток туристичної інфраструктури, збереження робочих місць через низьку оплату праці, довгий робочий день та погані умови праці також є нераціональним використанням цих ресурсів і не сприяє довгостроковій стійкості туризму в регіоні.

Додатковий тиск, який туризм чинить на транспорт, інфраструктуру та комерційні послуги, може значно обмежити доступ місцевих громад до цих спільних ресурсів. У достатній кількості туристи можуть переповнювати громадські місця або перешкоджати доступу до районів, яким надають перевагу місцеві жителі. Вони також можуть брати участь у несумісних видах діяльності на цих територіях. Висока концентрація туристів також може створювати додатковий, нестійкий тиск на дефіцитні природні ресурси у віддалених і високогірних районах, створюючи конкуренцію за паливо, дрова і воду. У багатьох громадах дефіцит прісної води вже є основною проблемою, яка може значно загостритися через розвиток туризму.

Проблема розвитку інфраструктури. Наприклад яка може бути пов'язана з гірськими турами, включає гірськолижні підйомники та снігоутворювачі; стежки, дощаті настили, підвісні доріжки, мости та огорожі, оглядові майданчики, вказівники, туалети, місця для пікніків та кемпінгів, інформаційні центри та автостоянки. Це може полегшити доступ, надавати зручні послуги для відвідувачів або запропонувати спосіб розповсюдження екологічної освіти та ненаносити шкоди [7]. Інфраструктура може розташовуватися на приватних, охоронюваних або громадських землях. Хоча саме власники землі в кінцевому підсумку визначають точне місце розташування та використання об'єктів інфраструктури, компанії можуть співпрацювати з власниками земельних ділянок, постачальниками послуг та іншими, щоб переконатися, що розташування гірської інфраструктури сприяє збереженню ландшафтів, середовища проживання та дикої природи, які приваблюють туристів у гірські райони. Коректно спланована інфраструктура може зменшити занепокоєння дикої природи, обмежити скупчення великих груп і інтенсивне використання певних територій, допоможе запобігти ерозії від руху транспортних засобів та пішоходів, утримувати відвідувачів а визначених маршрутах і стежках, обмежуючи вплив на флору і фауну.

Перспективи розвитку туризму у сталий спосіб зі збереженням історико-культурною спадщиною громади (рис. 2.1).

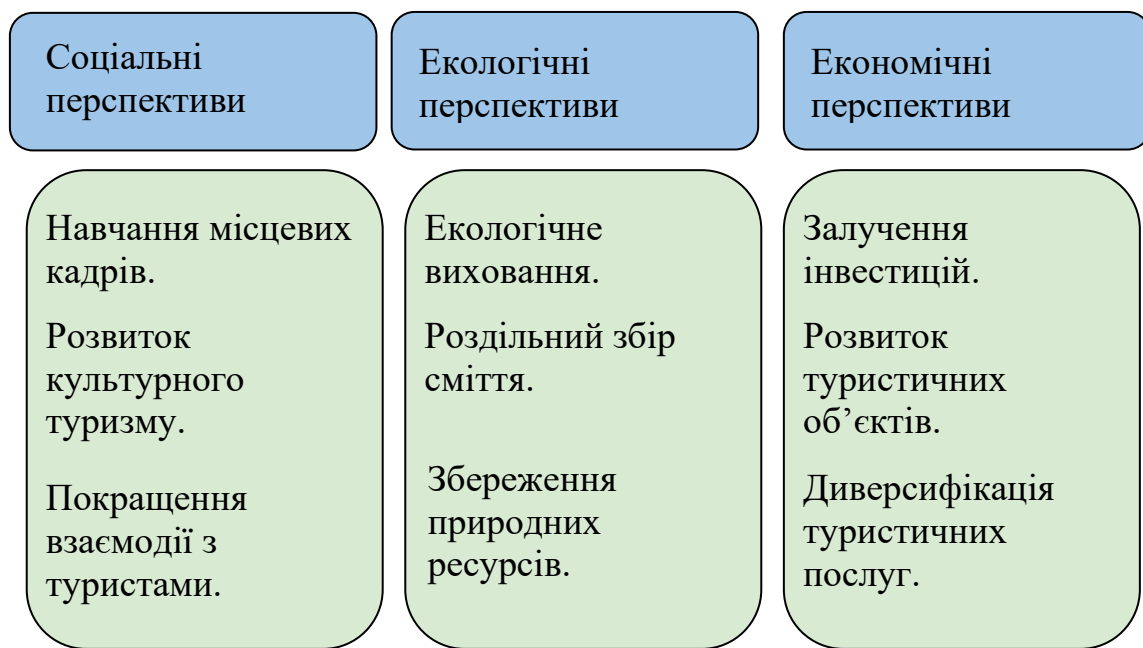

Рис. 2.1 - Схема відображення перспектив розвитку туризму громади Ясіня [14,21].

Створення зон для відпочинку, рекреації та розваг, екосадиби для сільського туризму, побудова музеїв, реставрація історико-культурної спадщини, просування традицій як ремесло та промислів, все це може бути гарною перспективою розвитку.

Також не менш важливою проблемою є масовий туризм, збільшення кількості відвідувачів може призвести до забруднення екології і екосистема буде не в змозі витримати такого навантаження. Повинна бути чітка стратегія управління туристичними потоками, щоб не було перенаселення на одній території, а інші були маловідомі та не експлуатовані.

Перспективним для громади є створення екологічних таборів для людей різного віку, вдосконалення маршрутів для людей з обмеженими фізичними можливостями, збільшення паркомісць для збереження повітря та зелених зон, зробити прокатні зони з велосипедами, та обладнанням для скелелазіння з інструкторами, розробити цікаві маршрути для кемпінгу, охорона та реставрація історичних пам'яток, створення національних заповідників, збереження лісів [14]. Добре керований туризм може стати союзником у збереженні місцевої культури та цінностей, водночас покращуючи соціальні умови життя місцевих громад. Погано керований туризм, однак, може сприяти втраті культурної цілісності та

ідентичності. Хоча туризм може забезпечити значну зайнятість місцевого населення, якщо ним не управляти належним чином, ця зайнятість може бути короткостроковою і сезонною, не надаючи місцевому населенню можливості для розвитку. Умови праці можуть бути поганими, а доходи можуть легко витікати з місцевої економіки до іноземних компаній. Однак добре керований туризм може відігравати важливу роль у залученні доходів і підтримці подолання бідності. Він також може покращувати інфраструктуру, надавати громадські послуги та сприяти диверсифікації місцевої економіки. Зайнятість і доходи можуть, у свою чергу, підвищити самодостатність і стійкість громади [20].

2.2. Екологічні аспекти реалізації туристичної діяльності в громаді

В громаді Ясіня екологічні аспекти реалізації вимагають різностороннього підходу, що включає стратегічне планування та активну участь місцевої громади. Біорізноманіття гірських екосистем та унікальність багатьох їхніх ландшафтів, видів тварин і рослин становлять важливу природоохоронну частину. Гірські ландшафти особливо вразливі і схильні до змін та деградації. Зсуви, лавини, землетруси, потоки і каменепади можуть несподівано змінити ландшафт. Гірські екосистеми включають широкий спектр невеликих і унікальних середовищ існування з флорою і фауною, які можуть мати дуже короткий вегетаційний і репродуктивний сезони і можуть бути особливо чутливими до втручання людини. Присутність туристів також зазвичай сконцентрована на невеликих територіях, що призводить до збільшення відходів, та витоку нових самовільних стежок. Негативні екологічні наслідки погано керованої туристичної діяльності можуть включати вирубку рослинності та ерозію ґрунту, знищення дефіцитного середовища існування, зміну критичних ландшафтів і водних потоків, забруднення води і повітря, а також переміщення диких тварин або зміну їхньої поведінки [7].

У процесі своєї діяльності гірські туристичні підприємства можуть споживати значні обсяги природних ресурсів та енергії, включаючи деревину для розпалювання вогнищ та будівництва, рибу та тварин для риболовлі та полювання, воду для очищення, споживання та снігоутворення, а також енергію для транспорту, опалення, освітлення та розміщення туристів. Однією з найбільш значних сфер впливу є використання моторизованого транспорту, такого як снігоходи, скутери, мотоцикли, квадроцикли, автомобілі, автобуси, гелікоптери. Ці транспортні засоби можуть використовуватися для перевезення відвідувачів, обладнання та матеріалів від місця збору до різних пунктів призначення і назад, або для навігації складною місцевістю на великі відстані. Такі транспортні засоби як мотоцикли, скутери або квадроцикли, можуть бути невід'ємною частиною певної пригодницької діяльності. Особливо в туристичних зонах, де рух транспорту дуже концентрований і часто перевантажений, використання транспортних засобів може мати низку негативних наслідків, зокрема забруднення повітря вихлопними газами транспортних засобів, а також підвищений рівень шуму. Дефіцит природних ресурсів, таких як деревина, їжа, вода або енергія у віддалених і високогірних районах означає, що концентрація туристів може створити конкуренцію між туристами і місцевими громадами за спільні екологічні ресурси, збільшуючи таким чином потенційні точки конфлікту з місцевим населенням. Високий рівень забруднення повітря може відволікти від чистого гірського повітря і призвести до концентрації кислотних дощів, що знижує цінність дестинації для відвідувачів. Викиди від автотранспорту та використання викопного палива для інших енергетичних потреб також можуть сприяти глобальній зміні клімату, що є важливою проблемою для залежного від снігу гірського туризму. Постійне використання моторизованого транспорту на одній і тій самій території може погіршити та знищити рослинність, спричинити ущільнення ґрунту та втрату верхнього шару ґрунту. Глибокі канали в засніжених і незасніжених ландшафтах від транспортних засобів можуть змінювати водотоки і посилювати ерозію, знижуючи привабливість ландшафту, а отже, і привабливість для туристів [22].

Концентрована активність відвідувачів у гірських районах призводить до утворення значної кількості твердих відходів і стічних вод, які можуть забруднювати воду і ґрунт через неналежне зберігання та утилізацію. Тверді відходи можуть утворюватися внаслідок споживання їжі та напоїв, а також утилізації використаних упаковок, матеріалів та обладнання. Певні види відходів, зокрема фармацевтичні препарати, предмети особистої гігієни та миючі засоби, можуть містити небезпечні хімічні речовини, які можуть завдати шкоди місцевим екосистемам, дикій природі. Випадкові або погано контрольовані витоки мастил і палива з транспортних засобів або обладнання можуть бути значним джерелом забруднення води або ґрунту. Стічні води та каналізаційні стоки з об'єктів, також можуть легко забруднювати прісні ресурси, особливо через те, що людські та інші відходи і хімічні речовини розкладаються повільніше.

Чисті та вільно поточні річки, струмки та водойми мають вирішальне значення для підтримки дикої природи, рослинності та гірських і рівнинних спільнот, які приваблюють відвідувачів до певної місцевості. Сміття знижує привабливість території і може завдати шкоди диким тваринам. Відходи додають патогенні мікроорганізми до ґрунту та води, які потім можуть стати непридатними для використання людиною, а також для підтримання популяцій риб і тварин. Але цьому легко запобігти дотримуючись деяких рекомендацій від інших країн та туристів які люблять і піклуються про навколишнє середовище, наприклад використовувати багаторазовий посуд чи той який підлягає переробці, забирати і сортувати сміття у призначеному для цього місці, уникати використання миючих засобів, мила, зубної пасти у природних водоймах.

Здорове довкілля є основою для більшості видів туризму в горах. Внесок у збереження природи може допомогти підтримувати здорові гірські екосистеми і, таким чином, підтримувати життєздатність майбутнього туризму в регіоні. Підтримка збереження природи може мінімізувати ризики майбутніх екологічних проблем та зберегти якість гірських дестинацій. Просування відповідальних способів користування природними ресурсами в громаді сприятиме покращеному

загальному досвіду відвідувачів [23]. Далі на рисунку 2.2 наведено позитивні та негативні екологічні аспекти.

Рис. 2.2 - Позитивні аспекти реалізації туристичної діяльності в громаді [24].

Розвиток туристичної інфраструктури. Створення екологічних кемпінгів, облаштування екологічних стежок та зон відпочинку з мінімальним впливом на природу. Використання екологічних матеріалів та впровадження зелених технологій для зменшення викидів та енергоспоживання.

Впровадження туристично – інформаційного веб-сайту, допоможе туристам знаходити всю інформацію про екологічні досягнення, дізнаватися про нові цікаві маршрути, бачити анонси та приймати участь у заходах по збереженню довкілля та просто дізнатися всю необхідну інформацію про громаду.

Створення інтерактивної карти туристичних та історико – культурних об'єктів громади, карта має містити екологічні маршрути різної складності щоб кожен міг обрати той, який йому підходить, також зможе знайти місця для кемпінгу, спостереженням за дикою природою та місцезнаходження музеїв, історичних місць та багато іншого.

Створення 3D віртуальних візитів до об'єктів громади, використання новітніх технологій для створення віртуальних турів, які можуть демонструвати природні краси регіону, національні парки, рідкісні види рослин та тварин, а також пояснювати важливість збереження цих місць. Це може надихнути туристів на екологічно свідомий відпочинок і показати, як вони можуть мінімізувати свій вплив на довкілля.

Підвищення туристичного потенціалу, робота над збільшенням привабливості громади для туристів через розвиток нових туристичних маршрутів, створення нових атракцій. Це також включає в себе покращення маркетингових стратегій для просування регіону на національному та міжнародному рівнях.

Проведення гастро фестивалів, організація заходів присвячених місцевій кухні та кулінарним традиціям. Такі заходи сприяють популяризації місцевих продуктів, залученню туристів, які цікавляться гастрономією, а також підтримці місцевих виробників. Гастро фестивалі можуть включати дегустації, кулінарні

майстер-класи, конкурси та інші заходи, що роблять їх цікавими для широкої аудиторії.

Тепер розберемо негативні аспекти реалізації туристичної діяльності.

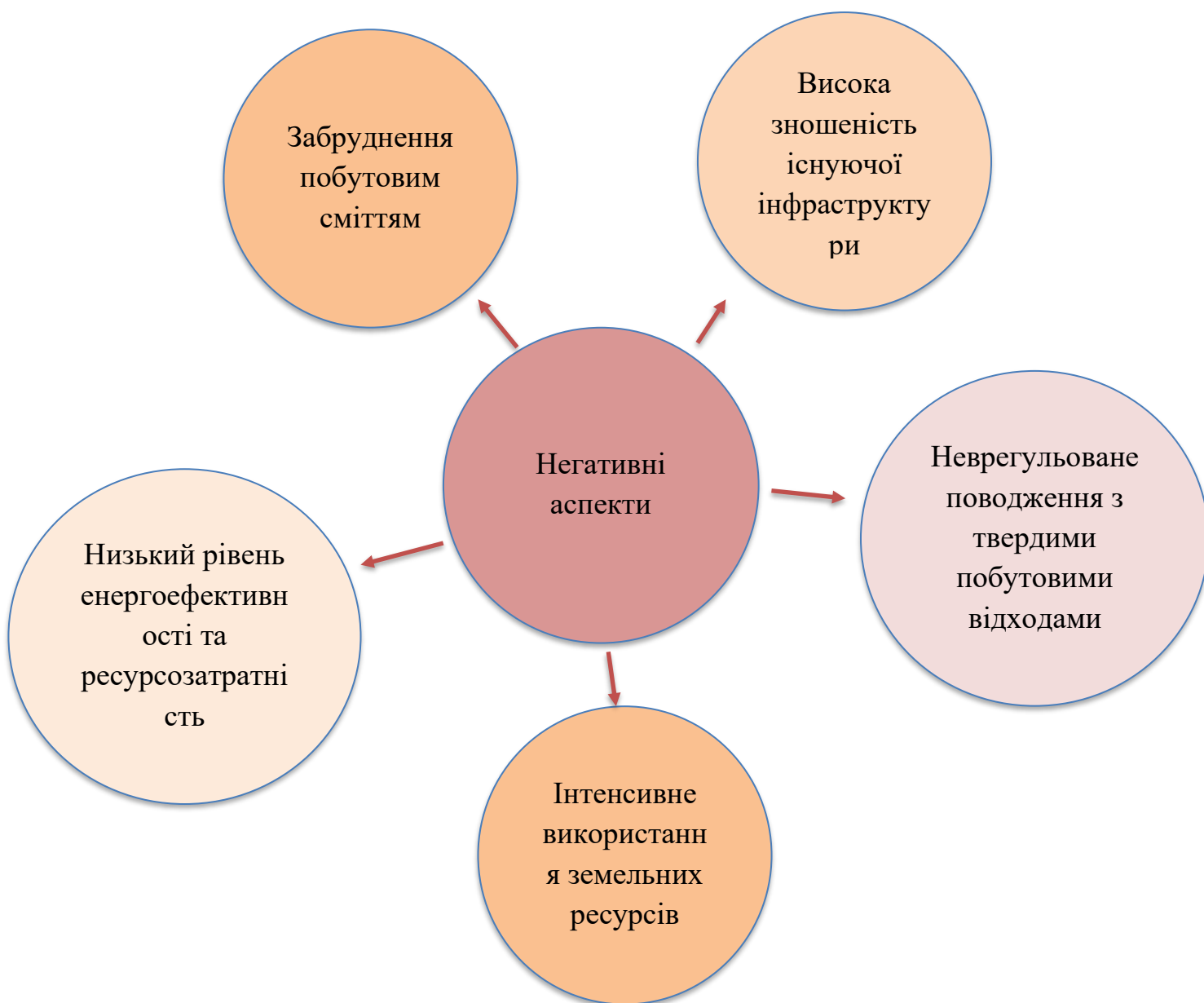

Рис. 2.2 - Негативні аспекти реалізації туристичної діяльності в громаді [24].

Забруднення побутовим сміттям є одним з головних негативних аспектів, часто туристи залишають багато відходів, які накопичуються у туристичних зонах, що призводить до забруднення природних ландшафтів, водойм та лісів. Відсутність

належної системи збору та утилізації сміття лише погіршує ситуацію, створюючи загрозу для місцевої флори та фауни.

Висока зношеність існуючої інфраструктури також є серйозним негативним аспектом. Застаріла туристична інфраструктура, включаючи дороги, готелі та санітарні об'єкти, може не витримувати зростаючого навантаження туристів. Це не лише створює незручності для відвідувачів, але й сприяє додатковому забрудненню навколишнього середовища через відсутність сучасних екологічних стандартів у страих об'єктах.

Неврегульовані сміттєзвалища забруднюють ґрунт, воду та повітря, створюючи загрозу здоров'ю людей і тварин. Це також може призвести до виникнення пожеж на сміттєзвалищах, що додатково шкодить екології.

Інтенсивне використання земельних ресурсів без належного контролю є ще одним серйозним негативним аспектом. Неконтрольоване будівництво об'єктів для туристів часто призводить до деградації земельних ресурсів, включаючи вирубку лісів, ерозію ґрунтів, втрату біорізноманіття та порушення природних екосистем. Інтенсивне використання земель без належного контролю може мати довгострокові негативні наслідки для навколишнього середовища.

Низький рівень енергоефективності та ресурсозатратність туристичних об'єктів також є важливим аспектом. Багато об'єктів використовують застаріла технології, що споживають багато енергії та природних ресурсів, що призводить до високих викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин. Це негативно впливає на клімат та якість повітря, а також означає більші витрати для підтримання інфраструктури, що може бути економічно не вигідно. Ці негативні аспекти можуть значно вплинути на довкілля, здоров'я місцевих мешканців та загальну привабливість для громади. Важливо вживати заходів для зменшення цих негативних впливів через впровадження сучасних технологій, екологічних стандартів та належного контролю за розвитком туристичної інфраструктури [24].

Негативні аспекти екологічного розвитку Ясінянської громади зосереджені на проблемах з управлінням побутовими відходами, зношеністю інфраструктури, інтенсивним використанням земельних ресурсів і необхідністю підвищення екологічної свідомості населення. Для покращення ситуації важливо впроваджувати ефективні заходи щодо сортування та переробки відходів, оновлення інфраструктури та проведення освітніх кампаній

2.3. Діючі програми та проекти з розвитку екологічно стійкого туризму громади Ясіня

Впровадження роздільного сортування сміття. Для покращення екологічного стану громади та створення комфортних умов для проживання громадян у громаді запроваджено проект із впровадження роздільного сортування сміття. Проект передбачає закупівлю та встановлення контейнерів для роздільного сортування на території громади, а також проведення інформаційно-просвітницьких заходів серед населення. Очікувані результати проекту включають:

1. Впровадження роздільного сортування сміття.
2. Зменшення кількості відходів, що вивозять на полігон для утилізації.
3. Формування свідомого підходу до сортування відходів серед жителів громади.
4. Зниження екологічного навантаження на навколишнє середовище [24].

Однією з ключових ініціатив є програма “Підтримка та розвиток туристичного потенціалу Ясінянської територіальної громади”. Ця програма спрямована на підтримку та розвиток туристичного потенціалу громади. Проект охоплює всю Ясінянську громаду та спрямований на мешканців, туристів і гостей громади. Визначення проблем громади та формування завдань сприятиме розвитку туризму, збільшенню туристичних потоків та створенню нових робочих місць.

Реалізація програми планується на 2023-2025 роки з орієнтовною вартістю 600 000 грн. Джерелами фінансування є кошти грантових конкурсів, місцевого та обласного бюджетів, державний бюджет. Основними учасниками проекту є Закарпатська ОДА, Закарпатська обласна рада та Ясінянська селищна рада [24].

Проект “Створення і промоція екологічних маршрутів” спрямований на розвиток інфраструктури екологічного туризму, залучення туристів та сприяння збереженню природних ресурсів через екологічну просвіту. Основні заходи включають розробку та маркування екологічних маршрутів, створення інформаційних стендів та проведення екскурсій. Очікувані результати включають збільшення кількості туристів, підвищення рівня екологічної свідомості та збереження природних територій через контрольоване відвідування.

Перспективним проектом у Ясінянській громаді є розвиток велотуризму. Проект передбачає створення велосипедних маршрутів, які включають ‘До серця Карпа’, ‘Панорамний’, ‘До озера Геришаска’, ‘Навколо гори Петрос’ та ‘Оздоровлення мінеральними джерелами’. Впровадження цього проекту сприятиме популяризації здорового способу життя, покращенню екологічного стану довкілля та залученню туристів. Цільовою аудиторією проекту є як жителі громади, так і численні туристи, що відвідують регіон.

Для підвищення інформативності та безпеки туристів, а також для кращого орієнтування на місцевості, у громаді впроваджується проект створення пішохідних туристичних маршрутів. Планується створення таких маршрутів:

- З смт. Ясіня на гору Стіг.
- З смт. Ясіня до озера Геришаска (Догяска).
- Оглядовий по смт. Ясіня.
- з смт. Ясіня на село Лазещина через гору Петрос.

Очікувані результати від цього проекту це створення пішохідних маршрутів, збільшення потоку туристів у громаді та підвищення розвитку екологічно сталого туризму в Ясінянській громаді [24].

Одним із ключових проектів, спрямованих на сталий розвиток Ясінянської територіальної громади, є розробка комплексного плану просторового розвитку. Цей проект включає забезпечення гармонійного розвитку різних сфер життя громади через ефективне використання земельних ресурсів, інфраструктурний розвиток, збереження та покращення екологічного стану, соціальний та економічний розвиток, а також збереження культурно-історичної спадщини.

План включає заходи з ефективного використання земельних ділянок, зменшення зайнятості територій під несуттєві об'єкти та забезпечення збалансованого розподілу земель між різними функціональними зонами. Планування та розвиток транспортної інфраструктури, комунальних послуг та забезпечення доступу до них. Захист природних ресурсів, створення та підтримка зелених зон. Планування територій для соціальної інфраструктури, таких як школи, лікарні та культурні установи. Підтримка розвитку малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій та створення нових робочих місць. Збереження історичних та культурних пам'яток, підтримка місцевих традицій та культурних заходів.

Цільові результати проекту:

- Створення сприятливих умов для життя та роботи мешканців громади.
- Економічне зростання.
- Покращення екологічного стану.
- Соціальна стабільність та розвиток.

Ці заходи є важливими компонентами стратегії сталого розвитку Ясінянської громади та сприяють покращенню якості життя її мешканців [24].

Проект “Збереження та екологічний розвиток природних ресурсів громади” включає заходи з охорони водних ресурсів, відновлення лісових масивів та створення зон для екологічного відпочинку. Основні заходи включають відновлення лісів, очищення водних ресурсів, створення інформаційних центрів та проведення освітніх кампаній. Очікувані результати включають підвищення рівня

захисту природних ресурсів, збільшення площі відновлених лісів та створення умов для екологічного туризму [24].

Проект “Створення еко-садиби в селі Кваси” є ще одним важливим кроком у розвитку екологічного туризму. Він передбачає створення еко-садиб, що сприятиме розвитку відпочинку в сільській місцевості та використанню природного і культурного потенціалу регіону. Основні цільові групи проекту — жителі громади та туристи. Очікувані результати включають популяризацію еко-туристичного продукту, підвищення ефективності охорони та збереження природи, збільшення кількості відвідувачів та надходжень до місцевого бюджету.

Програма “Підтримка полонинських господарств”. Цей проект спрямований на збереження традиційного господарювання та підтримку полонинських господарств, які є невід’ємною частиною місцевої культури та економіки. Програма передбачає фінансову підтримку господарства, навчання сучасним методам ведення господарства, пропаганду полонинського туризму як унікальної туристичної атракції. Ця програма не лише зберігає культурну спадщину, але й сприяє сталому розвитку, створюючи нові можливості для зайнятості та розвитку туризму [24].

Проект створення молочного кооперативу спрямований на підтримку місцевих виробників молока. Основними цілями проекту є об’єднання зусиль місцевих фермерів для спільного виробництва та реалізації молочної продукції, підвищення якості продукції через спільні інвестиції у сучасне обладнання, забезпечення стабільного збуту продукції. Цей проект підвищує економічну стійкість фермерів та сприяє сталому розвитку сільського господарства у регіоні [24].

Проект спрямований на створення кооперативу, який займатиметься збором, переробкою та реалізацією дикорослих ягід і грибів. Цей проект допомагає зменшити екологічне навантаження на ліси через контрольовану заготівлю та створює додаткові робочі місця для місцевих жителів [24].

Програма “Підтримка фермерських господарств в Ясінянській громаді”. Програма спрямована на розвиток малих фермерських господарств. Основні заходи програми включають:

1. Фінансову підтримку для закупівель нового обладнання.
2. Навчання новітнім технологіям у сільському господарстві.
3. Створення ринків збуту для продукції місцевих фермерів.

Ця програма підвищує продуктивність фермерських господарств і сприяє економічному зростанню громади.

Проект “Промоція унікальної ботанічної пам’ятки природи Андромеда (Чорна Багна)” спрямований на ознайомлення широкого кола людей з особливістю ботанічної пам’ятки природи, популяризацію екотуристичної стежки та залучення більшої кількості відвідувачів. Очікувані результати включають популяризацію екотуристичного продукту, розвиток зеленого туризму та покращення іміджу селища. Основні заходи включають створення інформаційних матеріалів, проведення промоційних заходів та оптимізацію заходів охорони пам’ятки [24].

Проект “Енергоефективність в громаді” спрямований на підвищення енергоефективності будівель, зменшення витрат на енергоспоживання та сприяння використанню відновлюваних джерел енергії. Основні заходи включають проведення енергоаудиту будівель, розробку плану заходів з енергоефективності та реалізацію заходів з термомодернізації. Очікувані результати включають зменшення споживання енергоресурсів, зниження витрат на опалення та освітлення, покращення комфортності умов проживання та зменшення викидів парникових газів [24].

Реалізація зазначених програм та проектів сприятиме розвитку екологічно стійкого туризму в Ясінянській територіальній громаді, залученню нових інвестицій, створенню робочих місць та покращенню якості життя місцевих мешканців.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНО СТІЙКОГО ТУРИЗМУ ГРОМАДИ

3.1. Адаптація зарубіжного досвіду організації туризму для громади

Екологічно стійкий туризм стає все більш актуальним у світі, особливо в гірських регіонах, які часто стикаються з викликами, пов'язаними зі зміною клімату, деградацією навколишнього середовища та необхідністю збереження культурної спадщини. Успішний досвід зарубіжних країн може стати джерелом цінних ідей для Ясінянської громади, допомагаючи розробити ефективні стратегії розвитку екотуризму.

Португалія. Рота Вісентіна

В Португалії існує чудовий приклад успішного проекту туристичних маршрутів - Рота Вісентіна. Це мережа пішохідних маршрутів, що проходять уздовж мальовничого узбережжя Алентежу та Алгарве, включаючи історичні стежки та прибережні маршрути. Цей проект став успішним завдяки декільком ключовим факторам. По-перше, інфраструктура маршруту добре розвинена: на всіх ділянках встановлені інформаційні таблички та карти, що допомагають туристам орієнтуватися на місцевості. По-друге, проект активно залучає місцеві бізнеси, такі як готелі, ресторани та гідів, що сприяє економічному розвитку регіону. Нарешті, велика увага приділяється екологічній стійкості: суворі правила збереження природного середовища забезпечують довготривалий успіх маршруту. В Ясінях можна створити подібні маршрути, які пролягають через мальовничі гірські ландшафти, забезпечуючи туристів необхідною інфраструктурою та залучаючи місцеві бізнеси [25].

Нова Зеландія. Велика Прогулянка

У Новій Зеландії Велика Прогулянка (Great Walks) - це серія популярних пішохідних маршрутів, що проходять через найкрасивіші природні ландшафти країни. Ключовими факторами успіху цього проекту є добре обладнані стежки з місцями для ночівлі та відпочинку, а також безпека та комфорт для туристів. Регулярне обслуговування маршрутів та наявність рятувальних служб забезпечують високий рівень безпеки, а активна рекламна кампанія сприяє популяризації маршрутів на національному та міжнародному рівнях. В Ясінях варто розробити та маркувати пішохідні маршрути в Карпатах з відповідною інфраструктурою та маркетинговою підтримкою, щоб залучити більше туристів [26].

Тур. Вайнтрайл у Німеччині.

Вайнтрайл (Wine Trail) у Німеччині – це туристичний маршрут, що проходить через виноробні регіони, де туристи можуть насолоджуватися пішими прогулянками, дегустацією вин та знайомством з культурою виноробства. Маршрут добре позначений та підтримується місцевими виноробами. Створені зручні маршрути, місцеві пропонують дегустації, екскурсії та продаж продукції. Під час подорожі можна дізнатися захоплюючу історію та традиції виноробства.

У Карпатах можна створити подібний маршрут “Карпатський сирний шлях”, де туристи зможуть відвідувати місцеві сироварні, дегустувати продукцію та дізнаватися історію та традиції карпатського сироваріння [27].

Проект. Велосипедний маршрут “ЄвроVELO”.

«ЄвроVELO» – це мережа велосипедних маршрутів, що охоплюють всю Європу, з загальною довжиною понад 70,000 км. Вони проходять через різні країни та регіони, забезпечуючи туристам можливість досліджувати Європу на велосипеді.

Ціль проекту заохотити велику кількість європейських громадян спробувати їздити на велосипеді, і таким чином сприяти переходу до здорових і сталих подорожей - як для щоденних поїздок, так і в якості велосипедного туризму.

Маршрути обладнані всім необхідним для велосипедистів, включаючи знаки, місця для відпочинку та сервісні станції. Проект підтримується на міжнародному рівні, що забезпечує високу якість обслуговування. Можливість вибору маршрутів від коротких до довгих, що підійде для різних категорій туристів.

Створення аналогічної мережі велосипедних маршрутів у Карпатах сприятиме розвитку активного туризму. Маршрути можуть проходити через мальовничі місця, зупиняючись у місцевих селах, де туристи зможуть знайомитися з культурою та традиціями регіону [28].

Тур. де Монблану Франції, Італії та Швейцарії.

Це один з найвідоміших пішохідних маршрутів у Європі, що проходить через три країни: Францію, Італію та Швейцарію. Маршрут довжиною приблизно 170 км пропонує туристам захоплюючі гірські краєвиди, альпійські луки та льодовики.

Цей тур можна адаптувати для громади, розробивши маршрут “Карпатське кільце”. Створення маршруту, що проходить через вершини Драгобрат, Жандарм, Велика Близниця. Чи розробити довгий маршрут Драгобрат, Говерла, Петрос. Зупинки можна робити в місцевих селах, щоб знайомитися з їх традиціями та культурою. Головне розробити інфраструктуру, кемпінги, забезпечити туристів картами та навігаційними знаками [29].

Румунські Карпати активно просувають екологічний туризм через розвиток сільського туризму. Тут розроблені туристичні маршрути, що включають відвідування екологічних ферм, де туристи можуть дізнатися про місцеві традиції та продукти. Такий підхід сприяє збереженню місцевих культурних традицій та підтримці місцевої економіки. Розвиток еко-готелів та кемпінгів, які використовують відновлювані джерела енергії та мінімізують використання пластику, є важливим аспектом розвитку стійкого туризму в цьому регіоні.

Румунські Карпати пропонують численні екотуристичні маршрути, які дозволяють туристам насолоджуватися природою та культурними пам'ятками.

Наприклад, маршрут до національного парку П'ятра Краюлуй включає відвідування карстових утворень, печер та старовинних монастирів. Також Румунія активно працює над збереженням біорізноманіття в Карпатах, створюючи національні парки та заповідники. Наприклад, у національному парку Ретезат ведуться програми з відновлення популяції зубра європейського та захисту інших рідкісних видів [30].

Організація сільського туризму в Ясінянській громаді з акцентом на традиційні ремесла, виробництво екологічно чистих продуктів та культурні заходи. Це сприятиме збереженню культурної спадщини та забезпечить додатковий дохід місцевим жителям. Розробка та маркування екотуристичних маршрутів, які включатимуть природні та культурні пам'ятки регіону. Це може бути маршрут до мальовничих водоспадів, гірських вершин та історичних об'єктів. Створення заповідних зон та національних парків у Ясінянській громаді для захисту рідкісних видів рослин та тварин. Впровадження програм зі збереження біорізноманіття та екологічної освіти для місцевих жителів та туристів.

Адаптація досвіду Румунських Карпат та Альп для Ясінянської громади може значно підвищити рівень розвитку екологічно стійкого туризму в регіоні. Запровадження екологічних стандартів, розвиток сільського туризму, збереження біорізноманіття та використання екологічного транспорту є ключовими напрямками, які сприятимуть збереженню природних ресурсів та культурної спадщини, а також економічному зростанню громади.

3.2. Удосконалення механізмів екологічно стійкого туризму на території громади

Впровадження екологічного туризму в Ясіня є важливим кроком для розвитку регіону Карпат, який володіє унікальними природними та культурними ресурсами. Екологічний туризм не лише сприяє збереженню цих ресурсів, але й забезпечує сталий соціально-економічний розвиток місцевих громад. Для успішного впровадження екологічного туризму необхідно враховувати комплексний підхід, який включає планування, управління природними ресурсами, розвиток інфраструктури, підтримку місцевих громад та ефективні маркетингові стратегії.

Починаючи з планування, варто зазначити, що комплексне планування є основою успішного екологічного туризму. Це передбачає розробку довгострокових стратегій, що охоплюють усі аспекти туризму, починаючи від збереження природних ресурсів і закінчуючи соціально-економічним розвитком місцевих громад. Для цього необхідно провести оцінку природних і культурних ресурсів регіону. Така оцінка допоможе визначити найбільш привабливі об'єкти для туристів, а також оцінити потенційний вплив туризму на навколишнє середовище [7,31].

Довгострокові стратегічні плани розвитку туризму повинні включати конкретні цілі, завдання та індикатори досягнень. План має враховувати як короткострокові, так і довгострокові перспективи розвитку. Залучення зацікавлених сторін до процесу планування є невід'ємною частиною успіху. Активне залучення місцевої громади, підприємців, екологічних організацій та інших зацікавлених сторін забезпечить підтримку та взаємодію між усіма учасниками процесу [7,31].

Ефективне управління природними ресурсами є ключовим аспектом екологічного туризму. Для забезпечення стійкості природних екосистем необхідно встановлювати охоронні зони навколо найбільш вразливих природних об'єктів. Це

може включати створення національних парків, заповідників та інших охоронних територій. Регулярний моніторинг стану природних екосистем дозволить виявляти та реагувати на можливі негативні впливи туризму. Використання сучасних технологій, таких як дистанційне зондування, допоможе забезпечити точні дані для прийняття рішень. Крім того, реалізація програм екологічного відновлення деградованих територій, зокрема лісовідновлення та очищення водних ресурсів, сприятиме покращенню екологічного стану регіону [13,15,31].

Розвиток інфраструктури є невід'ємною частиною стійкого туризму. Важливим елементом є розвиток екологічного транспорту. У Ясіня можна запровадити мережу електричних автобусів та автомобілів для перевезення туристів. Це допоможе зменшити викиди вуглекислого газу та інших забруднювачів в атмосферу. Облаштування велосипедних доріжок і прокатних пунктів велосипедів сприятиме зменшенню використання автомобілів та популяризації активного відпочинку серед туристів. Крім того, будівництво канатних доріг дозволить туристам легко досягати віддалених туристичних об'єктів без значного впливу на природне середовище та з незабутніми відчуттями [31].

Для залучення екологічно свідомих туристів важливо розвивати мережу еко-готелів та кемпінгів, які дотримуються принципів стійкого розвитку. Використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, для забезпечення потреб туристичних об'єктів є важливим кроком. Запровадження систем сортування та переробки відходів дозволить мінімізувати вплив на навколишнє середовище. Використання екологічно чистих матеріалів у будівництві та обслуговуванні готелів та кемпінгів також сприятиме зменшенню екологічного сліду.

Екологічний туризм може стати потужним стимулом для розвитку місцевого бізнесу. Залучення місцевих підприємців до туристичної галузі забезпечить економічну підтримку регіону та створить нові робочі місця. Підтримка розвитку агротуризму дозволить туристам знайомитися з місцевим

сільським господарством, брати участь у фермерських роботах та купувати органічні продукти. Розвиток ремісництва та виробництва сувенірної продукції, що відображає місцеву культуру та традиції, також є важливим напрямком. Це може включати виготовлення вишивки, виробів з дерева та інших традиційних ремесел [17,31]. Організація кулінарних турів, де туристи зможуть скуштувати місцеві страви та дізнатися про традиції карпатської кухні, не лише популяризує місцеву культуру, але й підтримує місцевих фермерів та виробників харчових продуктів. Освітні програми повинні охоплювати різні аспекти туризму та екологічного менеджменту. Проведення тренінгів з гостинності та обслуговування туристів дозволить підвищити якість послуг та задовольнити потреби вимогливих туристів. Навчання принципам екологічного туризму та методам збереження природних ресурсів може включати лекції, семінари та практичні заняття. Розвиток підприємницьких навичок серед місцевих жителів дозволить їм створювати власний бізнес у туристичній галузі, що сприятиме економічному зростанню та покращенню якості життя місцевого населення.

Для залучення туристів необхідно розробити ефективні маркетингові стратегії, що популяризуватимуть екологічний туризм у Ясіня. Створення веб-сайтів та соціальних мереж для просування екологічного туризму дозволить залучити широку аудиторію та інформувати туристів про екологічні маршрути, готелі та події. Співпраця з національними та міжнародними туристичними агентствами для популяризації екологічного туризму в Ясіня може включати організацію рекламних кампаній, участь у туристичних виставках та розробку спільних туристичних пакетів. Розробка бренду екологічного туризму, що відображатиме унікальні природні та культурні особливості регіону, допоможе виділити Ясіня серед інших туристичних destinations та привернути увагу екологічно свідомих туристів [33]. Залучення медіа до просування екологічного туризму є важливим елементом маркетингової стратегії. Організація прес-турів для журналістів та представників медіа дозволить поширити інформацію про екологічний туризм у Ясіня та привернути увагу потенційних туристів. Співпраця

з блогерами та інфлюенсерами, що спеціалізуються на тематиці подорожей та екологічного туризму, дозволить досягти широкої аудиторії та популяризувати екологічний туризм у соціальних мережах. Створення документальних фільмів та відеороликів про природні та культурні особливості Ясіня допоможе розкрити унікальність регіону та привернути увагу туристів з усього світу [33].

Впровадження екологічного туризму в Ясіня має великий потенціал для сталого розвитку регіону. Використання передового зарубіжного досвіду, комплексне планування та управління, розвиток інфраструктури, підтримка місцевих громад та ефективні маркетингові стратегії допоможуть створити успішну модель екологічного туризму. Така модель сприятиме збереженню природних ресурсів, покращенню якості життя місцевих жителів та підвищенню туристичної привабливості регіону. Крім того, екологічний туризм допоможе привернути увагу до проблем екології та стійкого розвитку, що є важливим аспектом у сучасному світі [2,3,31].

3.3. Проектування та впровадження проекту екологічно стійкого туризму громади Ясіня

Розвиток екологічного туризму є надзвичайно важливим у сучасних умовах збереження природних ресурсів і підтримки місцевих громад. Село Ясіня, розташоване в Карпатах, має великий потенціал для такого типу туризму. Проект створення екологічного табору з маршрутним туром для молоді не лише приверне увагу до регіону, але й сприятиме сталому розвитку місцевої громади.

Планування та розробка проекту:

Проект розробляється з чіткою метою створення екологічно стійкого туристичного маршруту, що сприятиме розвитку громади Ясіня, збереженню природних ресурсів та культурних традицій. Для досягнення цієї мети сформульовано конкретні завдання, такі як розробка маршруту, організація

інфраструктури, розробка програми активностей, залучення місцевих жителів та проведення рекламної кампанії.

На початковому етапі проводиться детальний аналіз наявних ресурсів. Це включає природні ресурси (ліси, річки, озера, гори), людські ресурси (місцеві гідів, інструктори, кухарі), та фінансові ресурси (власні кошти громади, потенційні гранти та спонсорські внески). Розробка детального плану маршруту з урахуванням ключових природних та культурних об'єктів. Створення карти маршруту, визначення місць зупинок, перевалів та ночівель.

На другому етапі розробляється план залучення фінансування. Складання детального бюджету проекту, що включає всі необхідні витрати на реалізацію проекту. Бюджет охоплює витрати на закупівлю туристичного спорядження, організацію харчування, оплату послуг гідів та інструкторів, маркетинг та рекламу, а також непередбачені витрати. Визначення можливих джерел фінансування, таких як гранти від екологічних та туристичних фондів, державні програми підтримки туризму, спонсорські внески від компаній, зацікавлених у розвитку регіону, та власні кошти громади. Підготовка та подання заявок на отримання грантів та фінансової підтримки від різних організацій. Включає підготовку проектної документації, опису проекту, бюджету та плану реалізації.

На третьому етапі управління та координація проекту. Формування команди, відповідальної за реалізацію проекту. До якої входить проектний менеджер, фінансовий менеджер, координатор з логістики, маркетингу та взаємодії з місцевим населенням. Чітке розподілення обов'язків серед членів команди, визначення відповідальних за кожен етап проекту. Встановлення графіку виконання завдань.

На четвертому етапі розробка маркетингової стратегії. Розробка та впровадження стратегії залучення туристів. Використання соціальних мереж, створення веб-сайту для полегшення бронювання місць та інформації про їх кількість та дати, інтернет-реклами, друкованих матеріалів та участі у туристичних

виставках. Просування проекту, проведення рекламної кампанії, спрямованої на залучення туристів з різних регіонів України та зарубіжних. Створення інформаційних матеріалів, публікації у ЗМІ.

І завершаючий п'ятий етап моніторинг та оцінка результатів проекту. Відстеження прогресу на кожному етапі, вирішення проблемних питань та коригування плану за необхідністю. Проведення підсумкової оцінки результатів, аналіз досягнутих цілей, оцінка екологічної стійкості проекту, збір відгуків туристів та місцевих жителів. Підготовка звітів про виконання проекту для грантодавців та спонсорів, презентація результатів проекту на зустрічах з громадою, місцевими органами влади та потенційними партнерами для подальшого розвитку екологічного туризму в регіоні.

Розроблення маршруту та програми туру.

Маршрут проходить через мальовничі місцевості Ясіня, Закарпатська область, зокрема включаючи лісові масиви, гірські хребти та річкові долини.

Тривалість: 5 днів/4 ночі.

Цільова аудиторія туру – молодь віком від 18 до 30 років. Учасники повинні мати середній рівень фізичної підготовки та бути готовими до активного способу життя. Тур проводиться маленькими групами від 4 до 8 людей.

Компанію вам складе гід-інструктор, який розповість багато цікавого про мальовничу місцевість, та допоможе з усіма складностями під час маршруту.

Перший день.

- Прибуття до стартового пункту.
- Знайомство з групою.
- Інструктаж з техніки безпеки та поведінки в горах.
- Розміщення у гостьовому будинку "Садиба "Зелінських".
- Вільний час.
- Вечеря.

Другий день.

- Сніданок.
- Зустріч з інструктором, перевірка спорядження, повторний інструктаж, обговорення послідовності маршруту.
- Старт маршруту до першої точки перевалу на гору Драгобрат (весь маршрут займає приблизно 12 км)
- По дорозі робимо першу зупинку біля Скелі вірності
- Друга зупинка біля водоспад “Тонкая бабочка” назва пішла від вигляду водопаду, він протікає тонкою струєю а ліс з обох сторін схожий на крила метелика.
- Після надихаючих історій про ці дивовижні місця вже на самому початку туру, та маленького відпочинку, продовжуємо маршрут на Драгобрат (приблизно по часу це займає дві с половиною години, залежить від швидкості).
- Піднявшись на гору інструктор пропонує скуштувати місцеві страви такі як, банош, бограч, гуглі(деруни), та прогулятися місцевими садибами. (обід не входить у вартість туру)

Наразі в літній період працює лише невелика кількість садиб, оскільки найбільшу популярність Драгобрат має взимку. Проте, після впровадження проекту, ситуація зміниться на краще, залучаючи більше туристів і розширюючи сезонний потік відвідувачів.

- Продовжуємо маршрут до першої точки перевалу, яка буде у туристичному притулку (полонина Крачунеска), маршрут прокладений вузькими стежками через густий ліс. (приблизно 1.5 км)

У цій полонини раніше тимчасово мешкали пастухи. А зараз взимку там відпочивають люди які також подорожують чи чекають допомоги ті які загубилися в туманну погоду при катанні на лижах чи сноуборді, або люди які подорожують взимку. Там не має ні ліжка ні печі ні яких умов для постійного житла, але туристи можуть безпечно та відносно комфортно перечекаати негоду чи залишити на нічліг.

Третій день.

- Сніданок та збір спорядження.
- Відправка до наступної точки гори Стіг (приблизно 1км).

З вершини гори відкривається панорамний вид на Говерлу і Петрос, що додає цьому місцю неповторної чарівності та привабливості. Також дуже цікавим є пам'ятка Божої матері карпатської прям на верхівці гори.

- Помилувавшись видами та зробивши фото відправляємось до гори Жандарм (приблизно 2.5км.) це одна з вершин хребта Свидовець, вона, як сторож оберігає масиви Карпатського біосферного заповідника. З неї можна побачити гірські масиви Горганів та Мармароський. Тут ми зробимо перевал на обід.
- Далі відправляємось до гори Велика Близниця (приблизно 1.5км.) Тут вам розкажуть цікаву історію про цю гору та її брата Мала Близниця. Через важкодоступність гори тут ростуть рідкісні рослини, одна з яких білотка альпійська (місцеві називають едельвейс) вона також пов'язана з історією цих гір.
- Звідси ми спускаємось до озера Івор знаходиться воно на висоті 1600 метрів над рівнем моря. Озеро має льодовике походження що надає йому унікальної форми. Вода дуже чиста, дно просвічується даже на великій глибині, через те що вода там ніколи не буває теплою люди там не купаються.
- І фінальна точка нашого маршруту на сьогодні перевал біля колиби вівчарів.

День четвертий.

- Зранку можна піти поспостерігати за вівцями та конями, поспілкуватися з пастухом та дізнатися багато цікавих історій про цю старовинну роботу, а також допомогти.
- Далі тримаємо шлях до підйомника Чайка (приблизно 3 км.) Спускаємось донизу, милуючись краєвидами природи. Далі по бажанню учасників туру

спускаємось пішки або екстремально на УВАз (або як називають всі буханка).

- По бриттю у Ясіня, відправляємось на екскурсію до Струківської церкви. Вона прекрасно збереглася і відображає давні традиції церковного будівництва цього регіону. У 2013 році Струківська церква в Ясіня була включена до Списку світової спадщини ЮНЕСКО.
- Вільний час на прогулянки, рекомендую прогулятися підвісним мостом він має приємну атмосферу.
- Вечеря. Повернення спорядження.

Цей проект розрахований на теплий період починаючи з середини травня по кінець вересня.

Загальна ціна туру для однієї людини 2200 грн. з трансфером, 1900 грн. без. У вартість туру не входить прибуття та відбуття з Ясенів.

У вартість туру входить:

- Проживання в гостьовому будинку + вечеря + сніданок;
- Трансфер;
- Харчування під час туру;
- Підйомник;
- Спорядження;
- Надання послуг гіда-інструктора.

Розрахунок витрат на організацію туру.

- Витрати на проживання - 650 грн. з людини, сюди входить вечеря в день приїзду і сніданок в день початку маршруту.
- Послуги гіда за один день - 250 грн. з людини.
- Трансфер з гори Драгобрат - 300 грн. з людини.
- Підйомник "Чайка" - 100 грн. з людини.
- Страхування - 200 грн. з людини.
- Харчування під час туру 700 грн. з людини.

Спорядження:

- Намет – 250 грн. за день.
- Спальний мішок – 200 грн. за день.
- Карімат – 50 грн. за день.
- Спец.взуття – 300 грн. за день.
- Рюкзак – 50 грн. день.

ВИСНОВКИ

1. Розкрили сутність поняття екологічно сталого туризму для громади, яке включає в себе туризм, який сприяє збереженню природних ресурсів, мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та підтримці місцевої культури і традицій. Це важливий аспект розвитку, що забезпечує довготривалу вигоду для екології та економіці регіону.

2. З'ясовано, що основними характеристиками екологічно стійкого туризму в громаді Ясіня є збереження біорізноманіття, ефективне використання природних ресурсів, підтримка місцевої економіки та залучення місцевого населення до туристичної діяльності. Важливою складовою є також освітня робота з туристами щодо екологічних практик.

3. Виявили взаємозв'язок у закордонному досвіді між туризмом та екологічною стійкістю території. Закордонний досвід показує, що успішний екологічно стійкий туризм можливий за умови тісної співпраці між державою, місцевими громадами та бізнесом. Практики, як-от екологічні сертифікації, розвиток інфраструктури з мінімальним впливом на довкілля та екологічна освіта, сприяють сталому розвитку туристичних регіонів.

4. Проаналізували можливості розвитку туризму, громада Ясіня має значний потенціал для розвитку туризму завдяки своїм природним і культурним ресурсам. Важливо зосередитись на створенні інфраструктури, яка буде дружньою до довкілля, розробці нових туристичних маршрутів та просуванні регіону як екологічно стійкої дестинації.

5. Ефективність екологічних заходів у туризмі Ясіня можна оцінити як позитивну, але є необхідність у подальшому впровадженні практик з мінімізації впливу на довкілля. Важливими є моніторинг та оцінка впливу туристичної діяльності на екосистеми, а також залучення інвестицій у екологічні проекти.

6. Існуючі програми з розвитку екологічно стійкого туризму в Ясіня зосереджені на підтримці місцевих екологічних ініціатив, співпраці з

міжнародними організаціями та залученні грантових коштів для розвитку інфраструктури. Важливо продовжувати ці програми та залучати нові джерела фінансування.

7. Впровадження закордонного досвіду передбачає адаптацію найкращих практик, таких як екологічні сертифікації, створення зеленої інфраструктури та проведення освітніх програм для туристів і місцевих жителів. Це допоможе підвищити рівень екологічної свідомості та сприятиме сталому розвитку туризму в Ясіня.

8. Впровадження закордонного досвіду передбачає адаптацію найкращих практик, таких як екологічні сертифікації, створення зеленої інфраструктури та проведення освітніх програм для туристів і місцевих жителів. Це допоможе підвищити рівень екологічної свідомості та сприятиме сталому розвитку туризму в Ясіня.

9. Проект екологічно стійкого туризму для громади Ясіня може включати створення еко-парків, розвиток зелених маршрутів, використання відновлюваних джерел енергії у туристичній інфраструктурі та активну участь громади у плануванні та реалізації туристичних проектів. Важливо враховувати специфіку регіону та його екологічні особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антал А.Ю., Бучко Ж.І. Екологічний туризм в Закарпатській області: тенденції, проблеми, перспективи URL:
https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Conf_Ecoturizm_materiali_Hust_2007.pdf.
2. CITIES 4 CITIES UNITED 4 UKRAINE. YASINYA TERRITORIAL COMMUNITY URL: <https://cities4cities.eu/community/yasinya-territorial-community/>.
3. Чим Закарпаття цікаве світу URL: <https://zakarpattia.net.ua/Zmi/75751-Chym-Zakarpattia-tsikave-svitu>.
4. Ясінянська громада URL: https://yasinya-gromada.gov.ua/?page_id=7078.
5. УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ URL: https://tourlib.net/statti_ukr/karpaty.htm
6. Зелений туризм URL: <https://ecohotels.in.ua/zelenyj-turyzm>
7. СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН розвитку Ясінянської територіальної громади на період з 2021-2027 роки.
8. ASSOCIATION NATIONALE DE PROTECTION DE LA MONTAGNE URL:
<https://www.mountainwilderness.fr/decouvrir/nos-campagnes/changer-d-approche-la-montagne-autrement/>
9. EZA Allgäu URL: <https://www.eza-allgaeu.de/>
10. Comune di Oстана URL: <https://www.comune.ostana.cn.it/>
11. Kamnik URL: <http://www.kamnik.si/?t=news&id=2798>
12. Diamond Resorts Wikipedia URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Diamond_Resorts.

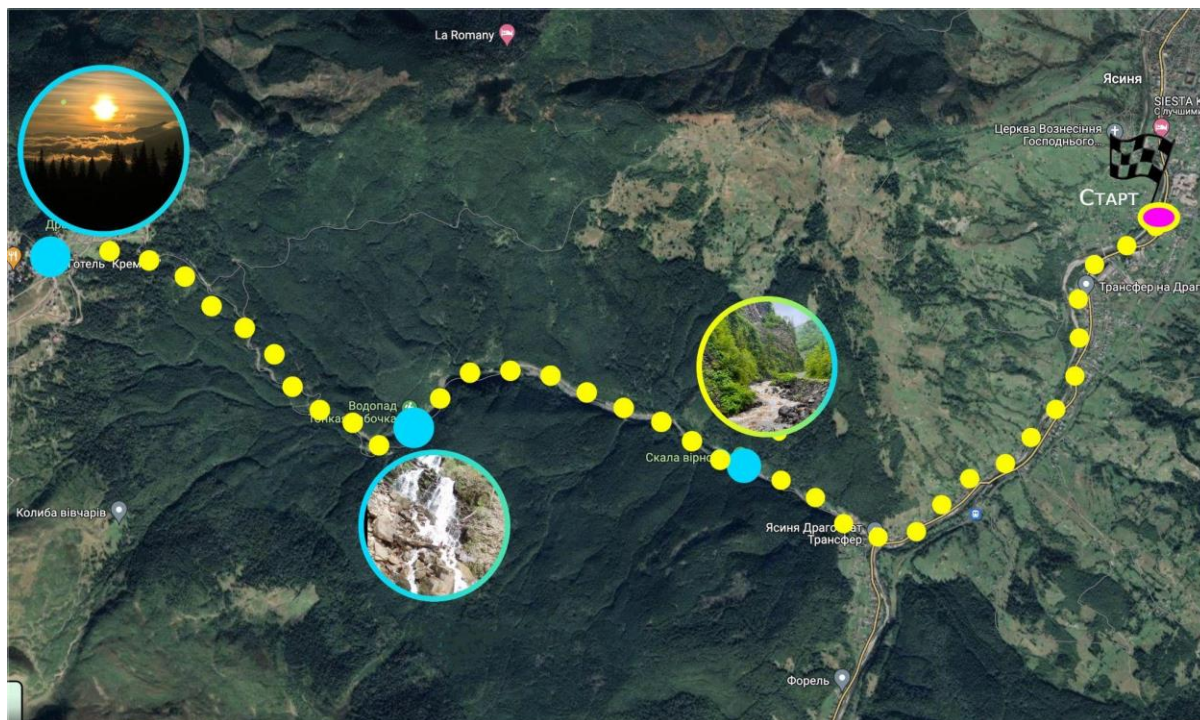
13. Воробйова, О.А., 2012. Екологічний туризм як чинник сталого розвитку природно-заповідних територій. Екологічні науки: науково-практичний журнал, 2, 119-129.
14. МОСКВЯК Я. Є. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ
15. Гетьман, В.І., 2007. Екотуризм на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду. Екотуризм і сталий розвиток у Карпатах: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рахів, 10-12 жовт. 2007 р.) [відп. ред. Гамор Ф. Д.]. Рахів, 56-57.
16. Дутчак, С. В., Дутчак, М. В., 2007. "Екотуризм" з точки зору організатора туристично-рекреаційної діяльності ["Екотуризм" з точки зору організатора туристично-рекреаційної діяльності]. Екотуризм і сталий розвиток у Карпатах: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рахів, 10-12 жовт. 2007 р.) [відп. ред. Гамор Ф. Д.]. Рахів, 107-111.
17. Зінько Ю. Екологічні аспекти рекреаційно-туристичної діяльності в Українських Карпатах / Ю. Зінько / Екологічна ситуація в Карпатах: на початку ХХІ століття : сучасний стан і шляхи вирішення проблем : Матеріали міжнар. конф. Львів, 2013.
18. Діана Кубай. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2008. Вип.24. С.142-146.
19. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Навч. посіб. / В.Ф. Кифяк. -Чернівці: Книги - ХХІ, 2003. 300 с.
20. Мироненко В. Тенденції та перспективи розвитку туризму Закарпатської області URL: <https://ukrainaincognita.com/zakarpatska-oblast/rakhivskyi-raion/chornatysa/u-verkhiviyakh-chornoi-tysy>

21. Україна Інкогніта. У верхів'ях Чорної Тиси. URL:
<https://ukrainaincognita.com/zakarpatska-oblast/rakhivskyi-raion/chorna-tysa/u-verkhivvyakh-chornoi-tysy>
22. Кубай Д. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. - 2008. - Вип.24. С.142-146. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.
23. Зінько Ю., Мальська М., Іваник М., Благодир С. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2014. Вип.45. С.443-451. ТУРИЗМ У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ: ЗАГРОЗИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ТА СПОСОБИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.
24. План реалізації на 2023-2025 роки Стратегічного плану розвитку Ясінянської територіальної громади на 2023-2027 роки
25. Rota Vicentina URL: <https://rotavicentina.com/en/>
26. Great Walks URL: <https://www.doc.govt.nz/parks-and-recreation/things-to-do/walking-and-tramping/great-walks/>
27. Wine Hikes URL: <https://www.germany.travel/en/experience-enjoy/wine-hikes.html/>
28. Eurovelo URL: <https://en.eurovelo.com/>
29. Tour du Mont Blanc URL: <https://en.eurovelo.com/tour-du-mont-blanc/>
30. Rural Tourism and Agro-tourism in Romania. "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series Volume XVII, Issue 2 /2017.
31. Weaver, D. (2006). "Sustainable Tourism: Theory and Practice". Elsevier.
32. Wearing S., Neil J. Ecotourism: Impacts, Potentials and Possibilities?. – Butterworth-Heinemann, 2009.
33. Kotler, P., Bowen, J. T., & Makens, J. C. (2006). "Marketing for Hospitality and Tourism". Prentice Hall.

ДОДАТКИ

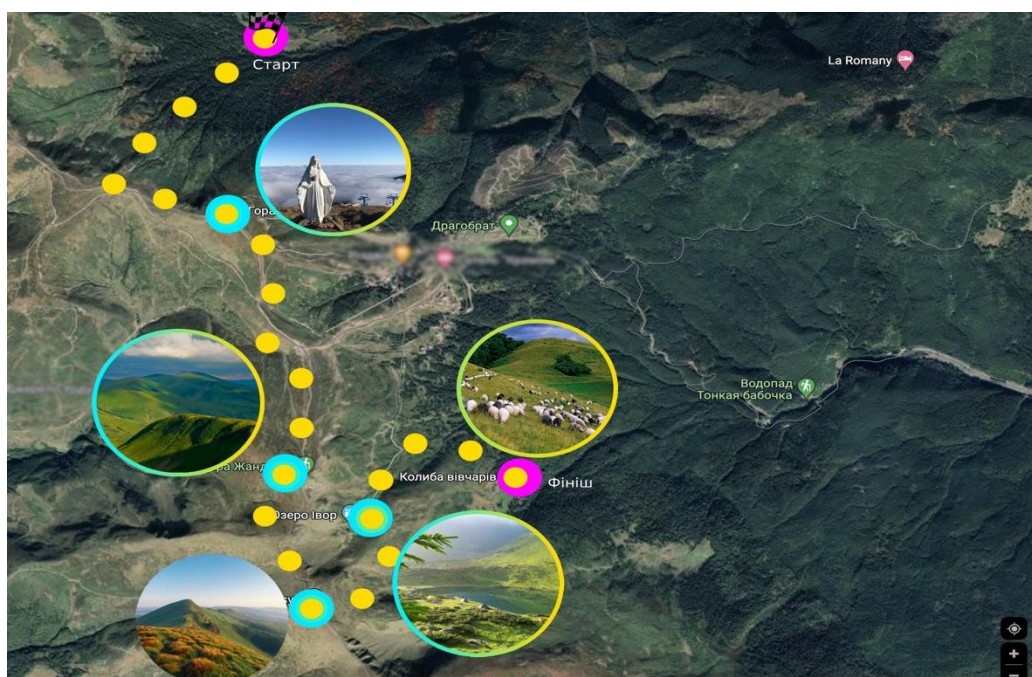
Додаток А.

День 2.

Додаток Б.

День 3.

День 4.

